

Ifjúságkutatások vallásossági adatainak mentálhigiénés vizsgálata

BACSO BENJÁMIN - SZÉKELY LEVENTE

Absztrakt

Tanulmányunkban az ifjúsági vallásosság egy sajátos kérdését vizsgáljuk meg a mentális egészség kérdésével összekapcsolva. Témánk szempontjából kettő jelentős adatforrásra építünk: a 2020-as ökumenikus ifjúsági kutatásra és a 2020-as nemzeti ifjúsági kutatásra. Ebből fakadóan általánosabban is kitérünk a vallásosság hatására és a magyar fiatalok vallásgyakorlatára. Az ökumenikus ifjúsági kutatás pedig azt teszi lehetővé, hogy az egyházilag elkötelezett fiatalokkal kapcsolatban fogalmazzunk meg állításokat.

Kulcsszavak: ifjúság, ifjúsági kutatás, ökumenikus ifjúság

1. Bevezetés

A 2020-ban végzett ökumenikus ifjúságkutatás célja, hogy megvizsgálja a kifejezetten gyülekezethez tartozó fiatalok helyzetét a református, evangélikus, baptista, pünkösdi és metodista egyházban. Mivel a pandémia alatt az ifjúsági csoportok számára csak az online találkozás volt lehetséges, így az adatfelvétel is online formában készült, kérdőíves technikával. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának Ifjúsági Bizottságával felkértük az egyes felekezetek ifjúságvezetőit a saját csoportjukban a kérdőív megosztására és kitöltetésére. Nehezítette az adatfelvételt, hogy a kutatásban résztvevő egyházak közül, nem mindegyik rendelkezik pontos nyilvántartással az ifjúsági csoportok létszámára és összetételére vonatkozóan. A kutatás ebből adódóan beavatkozási irányok meghatározására, célzott kutatások megalapozására alkalmas a vizsgált ifjúsági

csoportokra vonatkozóan. Alkalmas továbbá korábbi vagy más kutatásokkal összevetve hosszabb távú trendek megfigyelésére.

A kérdőívet, amelyet 2020-ban készítettünk, a vallásosság több aspektusát is vizsgálja, összesen 1117 fő töltötte ki. A válaszadók 65%-a nő, míg 35%-a férfi. A megkérdezettek életkorának eloszlása széles, azonban a legtöbb kitöltő 15-31 éves korosztályból került ki, ők a megkérdezettek 94%-át jelentik. Általában ezekre a fiatalokra úgy tekinthetünk, mint akik leginkább kötődnek az egyházakhoz, feltételezhetően ők azok, akik a leginkább megjelölik a különféle felmérésekben, hogy az egyház tanítását követve gyakorolják vallásukat. Ezzel a feltételezéssel éltünk, amikor belekezdünk a kutatásba. Az volt a hipotézisünk, hogy ezen ifjúsági csoporthoz tartozó fiatalok döntő többsége követi az egyház tanítását és így éli meg a hitéletét. Ehhez megnéztük, a magyarországi nagymintás ifjúságkutatások eredményét. 2000-ben a magyar fiatalok 10%-a vallotta magát az egyház tanítását követve vallásosnak, ez 2020-ra 5%-ra csökkent. Ugyanakkor a vallásos a maga módján kategóriába 2000-ben 46%-a sorolta magát, 2012-ben 31% és 2020-ban 49%. Érdekes tendencia, hogy a „vallásos vagyok, az egyház tanítását követi” önbesorolások kategóriába soroltak száma csökken, miközben a maga módján vallásos kategóriához tartozók száma, még ha jelentős hullámváltozás is mutatkozik benne, jelenleg növekvő tendenciát mutat. Ezt részben a koronavírus-járvány magyarázhatja, a 2020-as kutatás adatfelvétele a pandémia második hulláma alatt ment végbe, amely a spirituális érdeklődést is növelte a társadalomban. A nagymintás ifjúságkutatás eredményei azt mutatták, hogy a koronavírus-járvány a családi kapcsolatok mellett az Istennel, vallással kapcsolatban is pozitív változást hozott a fiatalok életében (Székely, 2021).

Tanulmányunkban be kívánjuk mutatni, hogy a különféle egyházi ifjúsági csoportokban résztvevők milyen családi háttérből érkeznek, kifejezetten vallásgyakorlat szempontjából vizsgálva a kérdést. Vizsgálni kívánjuk hogyan élik meg a hitüket a családban? Milyen társas támaszra számíthatnak esetleges problémák esetén? Illetve milyen témák feldolgozása történik ezekben a csoportokban? Milyen tendenciák látszódnak a magyarországi nagymintás ifjúságkutatásban és hogyan segítik ezek a 2020-as ökumenikus ifjúsági kutatás eredményeinek vizsgálatát?

2. A mentálhigiéné és a vallás

A mentálhigiénére többféle definíció van használatban jelenleg is. Jelen tanulmányban a Tomcsányi- Csáky (2001) meghatározást használjuk, amely szerint a „mentálhigiéné mindazon törekvések közös elnevezése, amelyek a lelkiileg egészséges személyiség, az egészséges módon működő intézmények és csoportok kialakítására, valamint a személyiség társadalomba történő integrációjára

irányulnak.” () A vallásosság a lelki egészség egyik fontos mutatója: számos vizsgálat igazolja a vallásosság, a vallási közösséghez tartozás egészségvédő hatását (többek között Astrow és mtsai 2001; Piko és Kovács 2009). Magyarországon a '70-es évek közepe óta ismert jelenség „a maga módján vallásos” ember. Ezzel párhuzamosan a vallásos hit gyengülését és ellentmondásossá válását, a gyakorlat ritkulását, az egyházi kapcsolatok felszámolódását írja le Tomka Miklós (2010:404). Kutatásai alapján a materialista hit egyre ritkább, az ateizmus csökkenéséről számol be. Napjaink tendenciája az erősödő individualizmus mellett jelentkező elmagányosodás, amelynek fontos jelensége, hogy egyre többen maradnak el a közösségben végzett vallásgyakorlattól.

A vallás, illetve a vallási közösségek protektív hatását a serdülőkori problémás viselkedés tekintetében magyar mintán is kimutatták: a rendszeresen templomba járó középiskolások dohányzás, alkohol- és droghasználat tekintetében is alacsonyabb értékeket mutattak, mint nem vallásos társaik; és ez az összefüggés különösen a fiúk esetében volt erőteljes (Pikó és Fitzpatrick, 2001, 2004).

Kopp Mária, Székely András és Skrabski Árpád (2004) felhívják a figyelmet, hogy a munkaképesség szempontjából a vallásgyakorlás szignifikáns védőfaktor: életkortól, nemtől és iskolázottságtól függetlenül munkaképesebbnek mondták magukat azok, akik vallásukat gyakorolják, mint akik nem. Ezt azzal támasztják alá, hogy megvizsgálták a betegség miatt kiesett munkanapok számát (amennyiben az adatokat az életkor, végzettség és nem szerint korrigálták) az átlaghoz képest 42%-kal alacsonyabb a vallásukat rendszeresen gyakorlók között, míg a maguk módján vallásgyakorlók között volt a legmagasabb. „A munkaképesség csökkenés szubjektív becslése szintén szignifikánsan alacsonyabb volt a vallásgyakorlók, és legmagasabb a maguk módján vallásosak között” (Kopp 2004, 110). Egy másik szempontot is bemutatnak, mégpedig a depresszió tekintetében. „A lelki egészség tekintetében a vallásgyakorlás igen szignifikáns kapcsolatban áll a depresszió, a szorongás, a reménytelenség, ellenségesség alacsonyabb fokával, valamint a WHO jóllét kérdőív pontszámainak és a kooperativitásnak a magasabb értékeivel. A depresszió pontszám a maguk módján vallásos csoportban volt a legmagasabb és a WHO jóllét kérdőív pontszámai közöttük voltak a legalacsonyabbak. A kooperativitás tekintetében a legalacsonyabb értékeket a nem hívők csoportjában találtuk.” (Kopp 2004, 111.)

Ugyanakkor Pikó és Kovács (2009) felhívja a figyelmet, hogy „a vallás és a mentális egészség kapcsolatának sokrétűségét azért sem szabad a vizsgálatok során figyelmen kívül hagyni, mert éppen a vallás vigaszt nyújtó funkciója és ellentmondásos társadalmi szerepköre következtében bizonyos pszichopatológiai jelenségek is megmutatkozhatnak a vallásgyakorlással összefüggésben. Míg a pozitív vallásos megküzdés (annak hite, hogy segítséget kapunk Istentől) egyértelműen alacsonyabb depressziós tüneteket eredményez, a negatív vallásos megküzdés (amennyiben valaki Isten büntetéseként éli meg például

a betegségét) magasabb depressziós pontszámmal jár. A közösség szerepével kapcsolatban is előfordulhat negatív hatás, amennyiben a gyülekezet túl kritikus vagy betarthatatlan előírásokat közvetít az egyén felé, ami szintén növelheti a depresszió előfordulását.” Vagyis a vallásosságnak nem csak protektív módjai léteznek. Hogyan lehet jól megragadni egy olyan komplex dolgot, mentálhigiénés szempontból, mint a vallásosság? Ebben Glock és Stark modellje segíthet, amely mérföldkőnek számít a vallásosság szociológiai kutatásának történetében. A korábbi kutatásokhoz képest, a vallásra, mint összetett jelenségre tekint ez a modell. Míg korábban a vizsgálatok többnyire egy-egy kiválasztott mutatóval azonosították a vallásosságot, (például az Istenbe vetett hit, a templomba járás gyakorisága, a vallási önbesorolás stb.) ez a modell több dimenzióban vizsgálja a vallásosság összetett kérdését. Glock és Stark felismerték, hogy a vallásosságnak különböző, egymástól jól elkülöníthető területei vannak, amelyeket a vallásosság dimenzióinak neveztek. A Glock-Stark-modell öt ilyen dimenziót határol el, a hit (ideológiai dimenzió), vallásgyakorlat (rituális dimenzió), vallási érzés, élmény (élmény és tapasztalat dimenziója), vallási ismeretek (intellektuális dimenzió), és a mindennapi élet vallásossága (következmény dimenzió) szerint. Ebben a cikkben ezen dimenziók közül a vallásgyakorlatra és a mindennapi élet vallásosságára helyezük a hangsúlyt.

Hasznos módszer lehet a dimenziókon túl a vallási mobilitás alapján is csoportosítani az embereket. Szántó János tanulmánya (Szántó 1998:14) alapján az alábbi csoportok léteznek:

- Vallásosan immobilak I. csoportja: gyermek és serdülőkorban megvolt a vallási háttér és felnőttkorukban is megmaradt hatása.
- Vallásosan immobilak II. csoportja: gyermekkorukban nem volt jellemző a vallásos légkör, s felnőtt korukra sem köteleződtek el.
- Vallásosan „lefelé” mobilak: gyermekkorban megvolt a vallásra való nevelés, felnőttkorukra már ezen viselkedést abszolút nem mutatják.
- Vallásosan „felfelé” mobilak: vallásos szocializációban nem részesültek, felnőttként mégis megtértek.

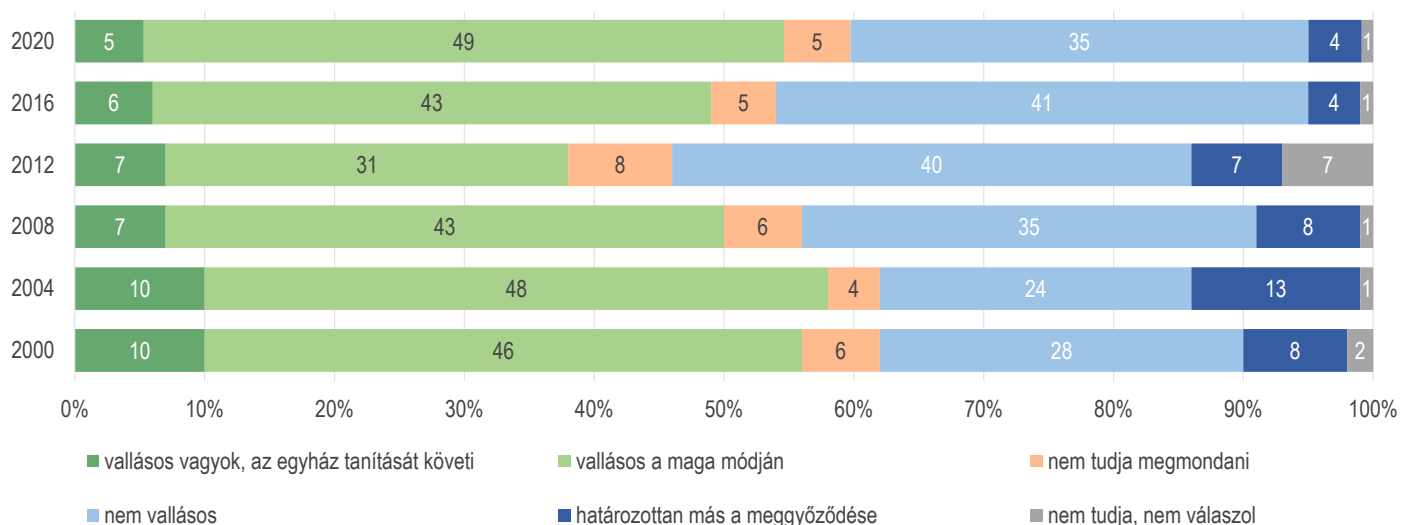
Ezen besorolás alapján a „vallásosan lefelé mobilak” nem jelennek meg a kutatásban.

3. A magyarországi ifjúság és a vallás

A magyarországi nagymintás ifjúságkutatás eredményei szerint az egyházasan vallásos fiatalok aránya az ezredfordulótól fogva folyamatosan csökkent, az

EVANGÉLIUMI FÓKUSZ

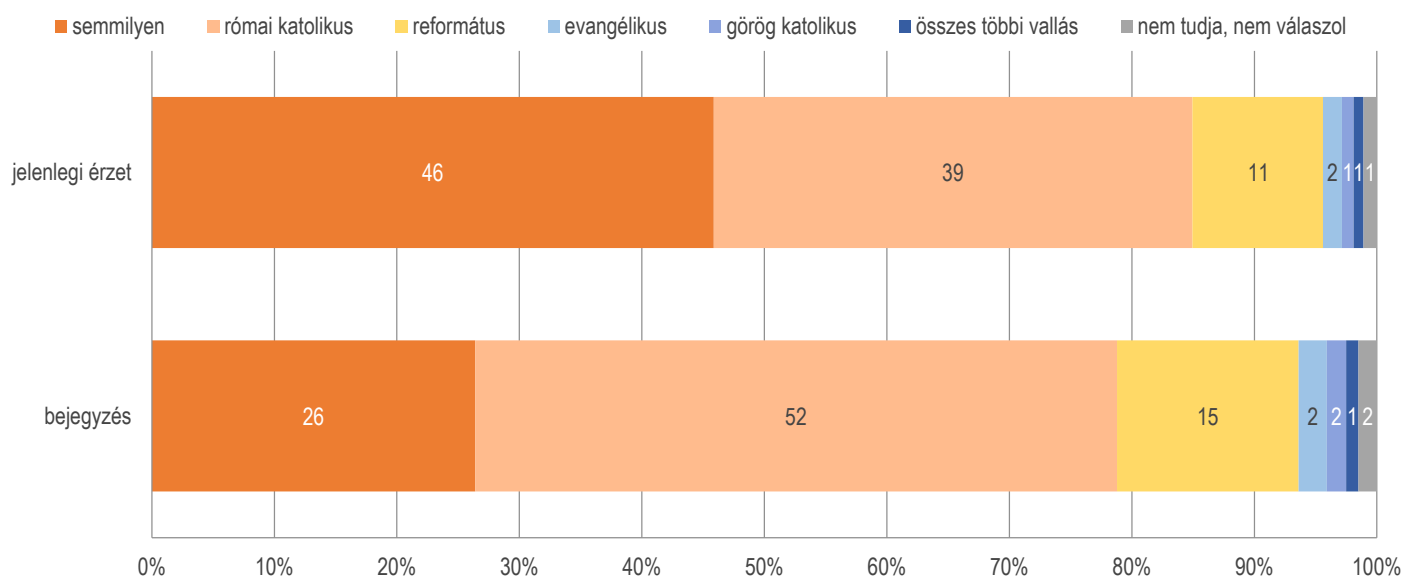
ezredfordulón minden tízedik magyarországi 15–29 éves fiatal állította, hogy az egyház tanításainak megfelelően vallásos, míg a legutóbbi kutatás során már csak a fiatalok 5% számított egyházasan vallásosnak. A valláshoz való viszonyulás tekintetében 2012-es adatok esetében figyelhetünk meg egy trendtörést, 2012 előtt a vallásosság csökkenése a nem vallásos kategória növekedése volt megfigyelhető, 2012 után növekedett a maga módján vallásos fiataloknak az aránya. Ami azt jelenti, hogy 2020-ban a magyarországi 15–29 évesek között többségben vannak a valláshoz valamilyen módon kötődő fiatalok, mint a teljesen távolmaradók.

1. ábra - Kérdés: A következő kijelentések közül melyikkel tudná önmagát a leginkább jellemezni? Bázis: N2000, N2004, N2008, N2012, N2016, N2020=8000; százalékos megoszlás (Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020)

A magyarországi 15–29 éves fiatalok közel fele (46%) semmilyen vallásos közösséghez sem érzi tartozónak magát. A többség ugyanakkor tartozik valamilyen vallási közösséghez többségükben a római katolikus egyházat jelölték meg a válaszadók, majd a református felekezet. A többi felekezet közül az evangélikus és a görög katolikus felekezethez tartozó fiatalok értek el legalább 1%-os gyakoriságot. Tanulságos megfigyelnünk, hogy a vallásos családi kötődés az ifjúság jelenlegi felekezethez való tartozásában hogyan jelenik meg. Az alábbi ábrán is látható, hogy sok esetben a megkeresztelésből/bejegyzésből nem következik, hogy a fiatal kötődne valamilyen vallási felekezethez. Ebben a tekintetben a református és a római katolikus családi háttér veszít arányaiban a legtöbbet, míg a kisebb felekezetek jobban képesek továbbadni fiataljainknak a felekezeti kötődést.

Ifjúságkutatások vallásossági adatainak mentálhigiénés vizsgálata

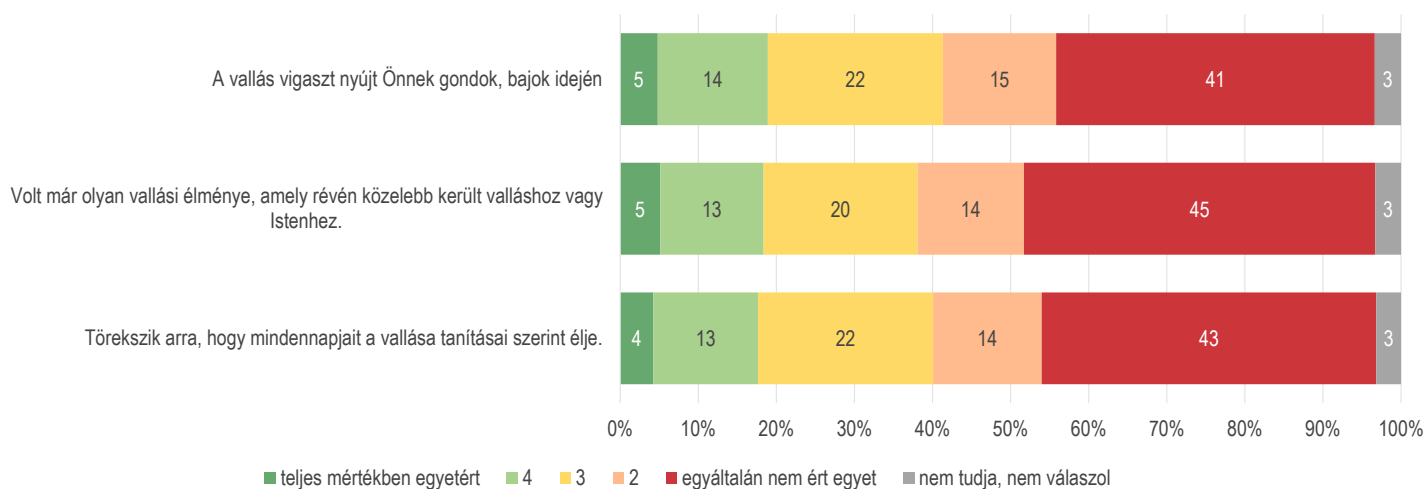

2. ábra - Kérdés: Milyen felekezetben keresztelték meg / jegyezték be Önt?
 Jelenleg érzi-e önmagát valamilyen vallási felekezethez tartozónak? Bázis:
 N2020=8000; százalékos megoszlás (Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020)

A nagymintás ifjúságkutatásban három olyan állítást fogalmaztunk meg, amely a vallásgyakorlat, a hitélmény és a vallás támogató jellegére vonatkozott. A vallásgyakorlatra vonatkozó kérdés válaszait elemezve elmondható, hogy a megkérdezettek 17 százaléka ért azzal egyet, hogy törekszik arra, hogy minden napjait a vallása tanításai szerint élje. Hasonló mértékben (18%) számolnak be arról a fiatalok, hogy volt már olyan vallási élményük, amely révén közelebb kerültek a valláshoz vagy Istenhez. A vallás támogató jellegére vonatkozó kérdés esetében szinte minden ötödik megkérdezett (19%) ért azzal egyet, hogy a vallás vigaszt nyújt gondok, bajok idején.

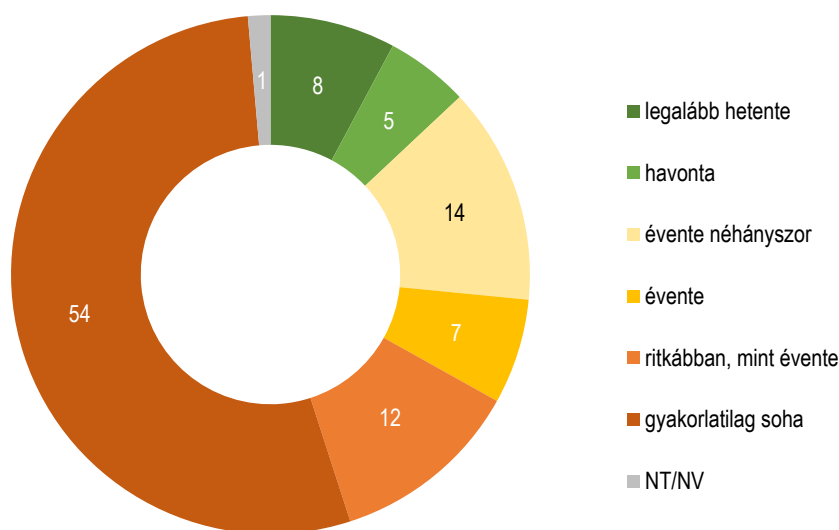
Részletesebben vizsgálódva megállapíthatjuk, hogy a vallásgyakorlat az iskolai végzettség növekedésével emelkedik. Hasonló tendenciát figyelhetünk meg a vallási élménnyel kapcsolatban, ahol az életkor emelkedésével is nő azoknak az aránya, akiknek volt olyan vallási élményük amelyik közelebb vezette őket Istenhez, illetve a vallásukhoz. A vallás támogató funkcióját is magasabb arányban igazolják vissza a magasabb iskolai végzettségű fiatalok, illetve ez esetben a nemnek is markánsabb magyarázóereje van, a nők jellemzően jobban érzékelik a vallás vigasztaló funkcióját, mint a férfiak.

EVANGÉLIUMI FÓKUSZ

3. ábra - Kérdés: Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? Kérem, hogy egy egytől ötig terjedő skála segítségével válaszoljon, ahol az 1-es azt jelenti, hogy egyáltalán nem ért egyet, míg az 5-ös azt, hogy teljes mértékben egyetért az adott állítással. Bázis: N2020=2000; százalékos megoszlás
(Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020)

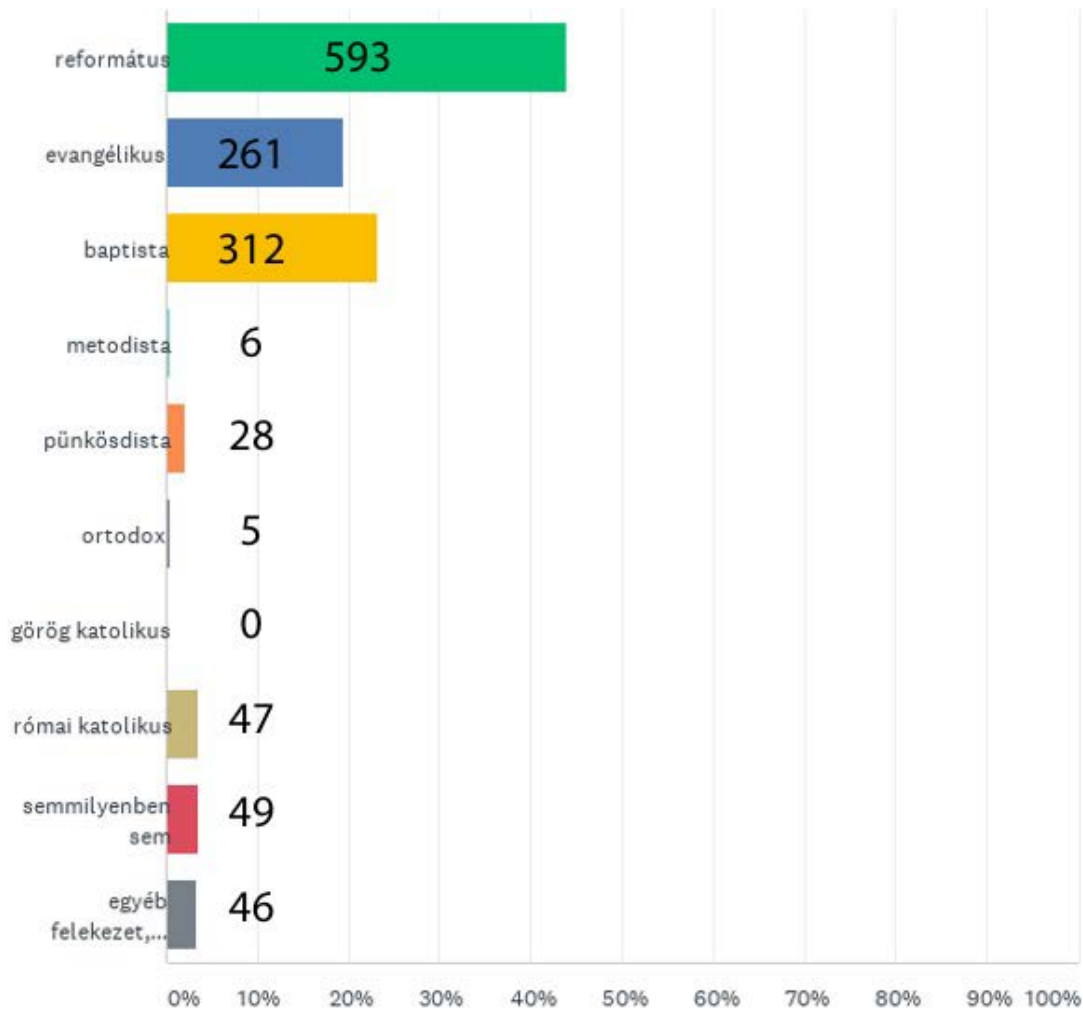
A vallásgyakorlat másik eleme a szertartásokon való részvétel gyakorisága. Megfigyelhetjük, hogy a fiatalok többsége gyakorlatilag sohasem vesz részt vallási szertartáson eltekintve esküvőtől temetésektől és családi eseményektől. Legalább hetente szertartásokon résztvevők aránya a 15–29 éves magyarországi fiatalok között 8 százalék. Az életkor és az iskolai végzettség növekedésével csökken azoknak az aránya, akik sohasem vesznek részt vallási szertartásokon és a nem is meghatározó, a nők között jóval gyakoribb a vallásos szertartásokon való részvétel, mint a férfiak esetében (51% vs. 40%).

4. ábra - Kérdés: Esküvőtől, temetésektől és családi eseményektől eltekintve, mostanában milyen gyakran szokott részt venni vallási szertartáson? Bázis: N2020=2000; százalékos megoszlás (Forrás: Magyar Ifjúság Kutatás 2020)

4. Az ökumenikus ifjúsági kutatás eredményei

A kérdőíves felmérés résztvevőinek felekezeti hovatartozását mutatja az alábbi ábra. Jól látszik, hogy a legnagyobb arányban a református, evangélikus és baptista közösséghez tartozó fiatalokat sikerült elérni.

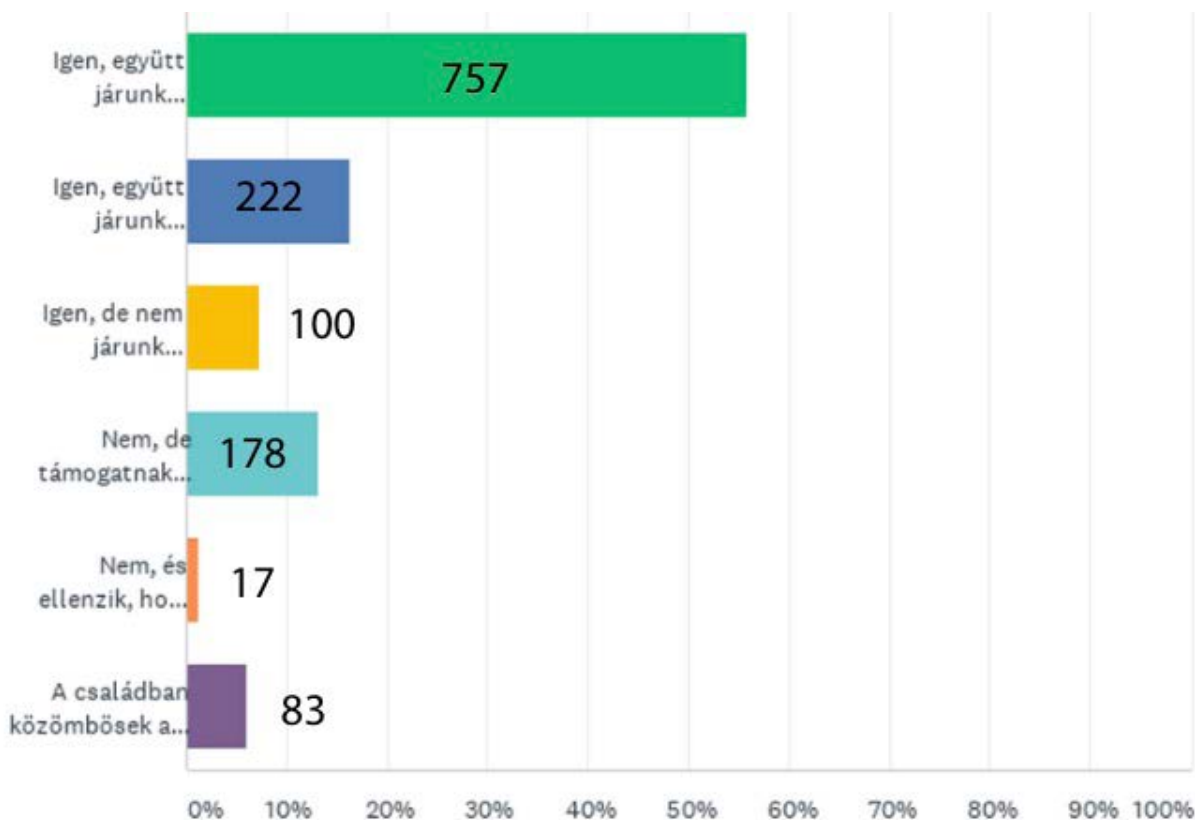
5. ábra Milyen felekezethez tartozónak érzi magát?
(Forrás: Magyarországi Ökumenikus Ifjúsági Kutatás 2020)

Tekintve, hogy a célcsoport is a MEÖT tagegyházaihoz tartozó, protestáns felekezetek ifjúsági csoportja voltak, nincs meglepetés, hogy a válaszadók 71% vallotta magát az egyház tanítása szerint kereszténynek és 25% a maga módján vallásosnak, a többiek pedig nem tudták vagy nem akartak a kérdésre válaszolni. Ugyanakkor a 2020-ban tapasztalt covid járvány, melynek során 12%-uk válaszolt úgy a megkérdezetteknek, hogy a korlátozások idején semmilyen formában nem vett részt istentiszteleten, illetve körülbelül minden hetedik fiatal mondta (15%), hogy nem vett részt semmilyen más lelki alkalmon. Ez jelentős

aránynak tekinthető és jól mutatja, hogy a covid járvány hogyan gyengítette a vallásgyakorlást ezen egyházi ifjúsági közösség életében, miközben a magyarországi ifjúság egészében mégis pozitív spirituális hatása volt a pandémiának.

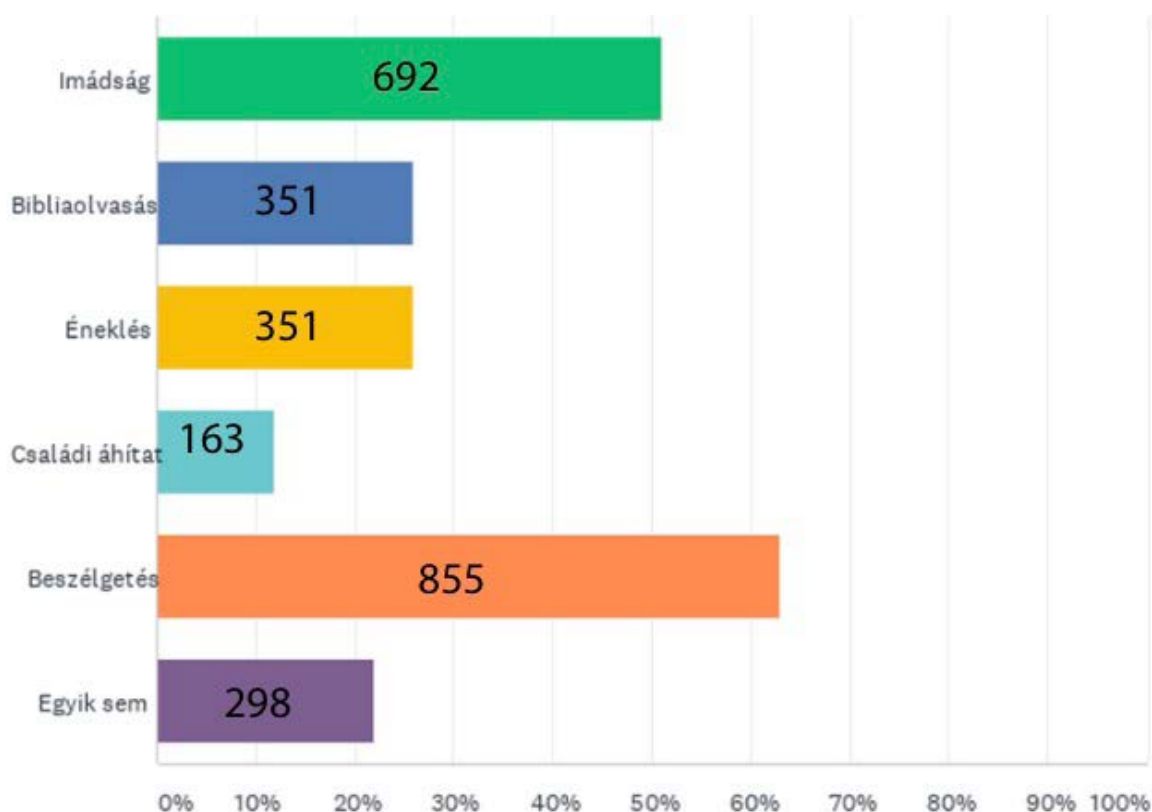
A vallásos nevelésre tekintettel, a következő ábra mutatja, hogy az ifjúsági csoportba tartozó fiatalok 56%-a, a következő választ jelölte meg: „Igen, együtt járunk gyülekezetbe és otthon is megéljük a hitünket”. 13% volt azoknak a fiataloknak az aránya, akik azt jelölték meg, hogy a családjuk nem jár gyülekezetbe, de támogatja őket. Ezen adatok annak fényében érdekesek, hogy a kitöltők jelentős része családi támogatást kap a vallásgyakorlatban és ilyen módon erősítheti a családi kohéziót is.

6. ábra Vallásosan nevelték, nevelik Önt otthon?

(Forrás: Magyarországi Ökumenikus Ifjúsági Kutatás 2020)

A vallási közösségben való részvétel, a misék, istentiszteletek látogatása, a gyülekezetekbe járás a viselkedés, a szokások révén teszi mérhetővé a vallási aktivitást. Ugyanakkor ezekhez kapcsolódva társas szükségleteket is kielégíthet, például a kapcsolatépítést és a társas támogatást is. Tovább erősítheti a családi kohéziót, ha a család közösen alakít ki vallási, kegyességi szokásokat. Ilyen lehet a közös imádság, éneklés, bibliaolvasás, áhitat is. „Az alábbi formák közül melyiket gyakorolják otthon, közösen?” - kérdésre a következő válaszokat mutatja a 7. ábra.

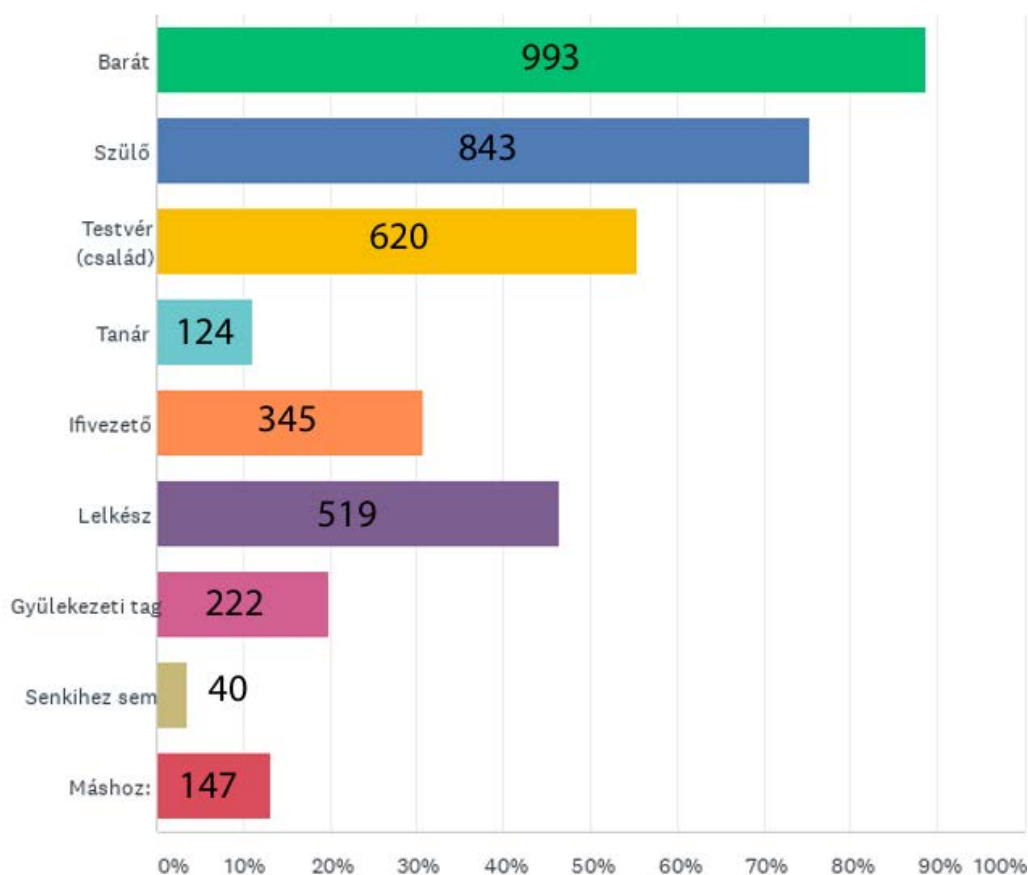

7. ábra Az alábbi formák közül melyiket gyakorolják otthon, közösen?
(Forrás: Magyarországi Ökumenikus Ifjúsági Kutatás 2020)

51% a válaszadóknak az otthoni közös imádságot jelölte meg, ennél gyakrabban csak a beszélgetés (63%) szerepelt. Közel 26% jelezte, hogy közösen szoktak Bibliát olvasni és énekelni a családban. A válaszadók 12% jelölte csak meg, hogy együtt szoktak családi áhítatot tartani. Ezek a fiatalok azokhoz a családokhoz tartoznak, akik együtt is járnak templomba és azt jelölték meg, hogy otthon is megélik a hitüket. A több, mint 20%-a válaszadóknak pedig otthon a családban nem tudja megélni a hitét. Ez mentálhigiénés szempontból különösen is fontos, hiszen a világról kialakuló kép, az életfilozófia forrása is itt van, a családban. „A család a legfőbb forrása azon hiedelmek, értékek, viselkedési kódexek összességének, amelyeket az egyén észrevétlenül vagy explicit tanítások hatására magába szív. Ezek után meghatározóvá válnak abban, hogy a társadalomban általuk követendő útról miként fognak vélekedni. Ha a családban tanultak egységesek, akkor szilárdak is, és viszonylag biztos iránytűként hatnak.” (Kömlösi, 1997) A család ezen kívül a problémamegoldásban is eligazít, sőt olykor közbenjár. Nem véletlen, hogy a válaszadók több, mint 75%-a ha problémája adódna, vagy segítségre lenne szüksége a szülőket jelölte meg.

5. A vallás, mint védőfaktor

Miller és Kelley (2005) úgy véli, hogy a vallás azon jellemzői közül, amelyek protektív szerepet játszanak a serdülők lelki egészségére nézve, a személyes elköteleződés és a vallásos társas támasz, illetve közösséghez tartozás a leginkább számottevő. A társas támasz kiemelt erőforrás lehet a stresszel való megküzdésben (Stauder, 2008); és a vallás, illetve a vallási közösséghez tartozás feltehetően növelheti az elérhető támogató kapcsolatok számát, erősségét. Ezt támasztja alá az ökumenikus ifjúságkutatás eredménye, amely rámutat, hogy gyülekezethez tartozó fiatalok szempontjából, ha probléma adódna, akkor volna kihez fordulni:

8. ábra Kihez fordulna, ha segítségre volna szüksége? (több válasz is megjelölhető volt) (Forrás: Magyarországi Ökumenikus Ifjúsági Kutatás 2020)

Vagyis ezekhez az ifjúsági csoportokhoz való tartozás, ezen fiatalok esetében jelentősen növelte a támogató kapcsolatok számát, elérhetőségét és erős társas támaszt nyújt. Megjegyzendő, hogy a válaszadók 4% jelezte, hogy nem tudna kihez fordulni, ha problémája adódna. Döntően azok közül kerültek ki ezek a fiatalok, akik gyengébben kötődnek az adott ifjúsági csoporthoz. Ehhez kapcsolódik, hogy a válaszadók 68% azt jelölte meg, hogy döntően egyet ért azzal

az állítással, hogy „A keresztény közösség vigaszt nyújt Önnek, gondok, bajok idején.” Háromból kettő fiatal, pedig kifejezetten egyet értett azzal az állítással, hogy „a gyülekezethez tartozás sokat ad a hitéletéhez.”, ennél is többen 75% jelölte meg, hogy az ifjúsági csoport sokat ad a hitéletéhez. Ilyen módon ezen ifjúsági csoportok társas támasz funkciót is betöltenek. Különösen is fontosnak tűnik ez, amikor a nagymintás ifjúságkutatás legfrissebb adatai azt mutatják, hogy az ifjúság problématérképének negyedik helyen található a „baráti társaságok, közösségek hiánya”, ami korábban nem volt a legfontosabb problémák között. Ennek oka lehet a koronavírus-járvány és annak terjedését akadályozó különféle korlátozó intézkedések. Ezek az adatok csak még inkább felhívják a figyelmet a közösségek fontosságára.

Fontos kérdés volt, hogy milyen témákkal foglalkoznak ezekben a keresztény ifjúsági csoportokban. Ezen válaszok alapján a leggyakoribb témakörök: „hitbeli érettség és személyes lelki növekedés”, „hogyan oszthatom meg a hitemet a barátaimmal”, „párválasztás” és „zene”. Ha ezt a listát összevetjük azzal, hogy miről szeretnének többet hallani, akkor ezek a témák kerülnek elő, de nagyon hangsúlyosan megjelenik három egyéb téma ezeken felül: „mentális egészség és önbecsülés”, „mások mentorálása és segítése” és a „környezetvédelem”. Amiről a legkevésbé beszélnek és a legkevésbé szeretnének ezekben az ifjúsági csoportokban beszélni az a politika.

6. Összegzés

Elmondható, hogy a vizsgált keresztény ifjúsági csoportokban való részvétel tekintetében a családi háttérnek kiemelten fontos szerepe van. A felmérés alapján mindössze 5% volt azoknak az aránya, akik látogatták ezeket a keresztény ifjúsági csoportokat, de a családjuk korábban még ünnepekkor sem vitte őket az istentiszteletre. A válaszadók közel 60%-át azonban gyerekként is rendszeresen vitték istentiszteletre vasárnaponként.

A családi kohéziót nagymértékben segítik azok a módok, amelyeket ezen válaszadók családjai gyakorolnak. A közös bibliaolvasás, beszélgetés vagy éppen a családi áhítat. Joggal feltételezzük, hogy ezek az alkalmak a hit ismereteiken túl, jelentősen segítik a fiatalokat az életben való eligazodásban és megfelelő megküzdési stratégiák kialakításában, amelyek jelentősen növelik az eredményes problémamegoldás esélyét.

Kutatásunkban igyekeztünk rámutatni, hogy ezeknek a keresztény ifjúsági csoportoknak a társas-támasz szempontjából is jelentős szerepe van. Különösen is fontos ez, amikor a koronavírus -járvány után meggyengültek a társas kapcsolatok. Ezek az ifjúsági vallási közösségek a „valahová tartozás” élményét is nyújtják az egyének számára.

Szerettük volna felhívni a figyelmet, hogy ezekben a közösségekben mentálhigiénés szempontból fontos témák is előkerülnek, illetve igény mutatkozik önismereti, fizikai és mentális egészség szempontjából is fontos kérdések megbeszélésére. Ugyanakkor a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 adataiból kiindulva és összevetve a 2020-as Magyarországi Ökumenikus Ifjúsági Kutatással, további igen fontos kérdések vetődnek fel, főleg a „maguk módján vallásos” kategóriába tartozó fiatalok tekintetében. Ezen kutatásunknak nem képezte tárgyát ez a csoport, ugyanakkor a jövő kutatásai érdekes összefüggéseket tárhatnak fel.

6. Irodalomjegyzék

- Andorka Rudolf (2003): Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest
- Astrow, A. B., Puchalski, Ch. M., Sulmasy, D. P. (2001): Religion, spirituality and health-care: social, ethical and practical considerations. *Am. J. Med.* 110: 283-287.
- Bacsó Benjámin – Bedekovics Péter – Lukács Máté András (2021): Szemelvények az Első Ökumenikus Ifjúságkutatás eredményeiből, in: *Theologiai Szemle* LXIV. évf., 2021/1., pp. 45-49.
- Bacsó Benjámin (szerk) (2022): A keresztény ifjúsági munka alapjai, Szegletkő kiadó, Bp.
- Kézdy Anikó — Martos Tamás — Urbán Szabolcs — Horváth-Szabó Katalin (2010): A vallásos attitűdök, a megküzdési módok és a lelki egészség összefüggései serdülő- és fiatal felnőttkorban
- Komlósi Piroska (1997) A család támogató és károsító hatásai a családtagok lelki egészségére, in: Gerevich, J. (szerk.) *Közösségi mentálhigiéné, Animula*, Budapest.
- Kopp Mária – Székely András – Skrabski Árpád (2004): Vallásosság és egészség az átalakuló társadalomban, In: *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 5.évf.2.szám.103-125.
- Miller, L., Kelley, B. S. (2005): Relationships of religiosity and spirituality with mental health and psychopathology. In: Paloutzian, R. F., Park, C. L. (Eds). *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality*. Guilford, New York, 460—478.
- Pikó Bettina- Kovács Eszter (2009): Vallásosság mint védőfaktor? Serdülők pszichikai egészségének szociális epidemiológiai vizsgálata In: *Epidemiológiai vizsgálatok*, 150. évfolyam, 41. szám, 1903–1908.
- Pikó Bettina és Fitzpatrick, K. M. (2003): Depressive symptomatology among Hungarian youth: A risk and protective factors approach. *American Journal of Orthopsychiatry*, 73. 44–54.
- Stauder Adrienne (2008): Stressz és stresszkezelés szerepe az esélyegyenlőségben. In: Kopp M. (szerk.). *Magyar lelkiállapot 2008*. Semmelweis Kiadó, Budapest, 10—19
- Szántó János (1998) Vallásosság egy szekularizált társadalomban. *Új Mandátum Könyvkiadó*, Budapest.
- Székely, Levente (2021). A járvány nemzedéke – magyar ifjúság a koronavírus-járvány idején. In Székely, L. (szerk.): *Magyar fiatalok a koronavírus-járvány idején*. Tanulmánykötet a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 eredményeiről. *Enigma* 2001, 9–31.
- Tegzes Nóra (2019) Vallásosságdimenziói – drogfüggők vallásosélményei, IV. folyam X. évfolyam 2019/III. szám

Ifjúságkutatások vallásossági adatainak mentálhigiénés vizsgálata

Tomcsányi Teodóra – Csáky-Pallavicini Roger (2001): Tanulható-e a lelki egészség? IN: Új Pedagógiai Szemle 2001 május, <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00049/2001-05-ta-Tobbek-Tanulhato.html>

Tomka Miklós 2010 Vallási helyzetkép. In Rosta Gergely – Tomka Miklós szerk. Mit értékelnek a magyarok? Az Európai Értékrend Vizsgálat 2008. évi magyar eredményei. Ocipe Magyarország, Budapest, 404-407.